

Nr 493

Av herr **Hedlund m. fl.**, *angående stödestödet till elever inom det lägre undervisningsväsendet.*

(Lika lydande med motion nr 408 i Första kammaren)

En fullvärdig teoretisk och praktisk grundutbildning — oavsett ekonomi och bostadsort — är av synnerligen stor betydelse för både de enskilda och samhället. Även om utbildningsvägarna på grund av förbättrade inkomstförhållanden och ökade samhällsåtaganden nu i princip kan sägas ha öppnats för alla, innebär den fortsatta grundutbildningen efter den obligatoriska skolan (upp till studentexamen eller motsvarande) dryga ekonomiska påfrestningar för barnfamiljerna och i många fall för eleverna själva. Ett ökat ekonomiskt stöd vid studierna — eventuellt av generell karaktär — som komplement till i övrigt väl utbyggda utbildningsmöjligheter i institutionellt avseende kan därför anses motiverat. Härvid bör givetvis de olika stödformerna ges en så rättvis utformning som möjligt. Viktigt är också att man eftersträvar enhetliga stipendienormer etc. för likartade utbildningsvägar, givetvis utan att enstaka gruppers speciella behov därför eftersättes.

Till elever vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter utgår i huvudsak tre slags stipendier, nämligen dels ett generellt studiebidrag (allmänt studiebidrag) till elever mellan 16 och 18 år, dels det särskilda studiebidraget, vars syfte främst är att utjämna s. k. avståndskostnad, dels behovsprövade stipendier. Dessa stödformer gäller i huvudsak även elever vid folkhögskolor, lantmanna- och lanthushållsskolor, yrkesskolor, vid förberedande kurser inom vissa lärarutbildningsanstalter, tekniska och andra fackutbildningsanstalter osv.

Det allmänna studiebidraget utgår utan behovsprövning till s. k. yngre elever. Till denna kategori räknas en elev från och med det kvartal efter det han fyllt 16 år till och med det kvartal under vilket han fyller 18 år.

Särskilt studiebidrag utgår med 30 kronor per månad för yngre elev och 40 kronor per månad för äldre elev som är inackorderad på skolans elevhem.

Till annan inackordering på skolorten utgår särskilt studiebidrag med högst 50 kronor per månad för yngre elev och högst 65 kronor för äldre elev. Dessa belopp är desamma som gällt från januari 1958. Samma sak är det med särskilt studiebidrag till dagliga resor mellan bostadsorten och skolorten. Där utgår bidraget, om kostnaden för resa uppgår till minst 12 kronor per månad, med det belopp i fulla kronor som överstiger 10 kronor per månad, dock högst

40 kronor för yngre elev och 50 kronor för äldre elev. De senare eleverna kan dessutom få bidrag för måltid, som under huvudrasten intas utom hemmet, med 14 kronor för yngre och 15 kronor för äldre per månad. Om ytterligare ett mål under minst fyra dagar i veckan intas utanför hemmet blir det för detta sex kronor för yngre och sju kronor för äldre. Särskilt studiebidrag utgår också för medhavd matsäck.

Storleken av de behovsprövade stipendierna bestämmes av föräldrarnas beskattningsbara inkomst, föräldrarnas behållna förmögenhet, föräldrarnas skulder, elevernas eget disponibla kapital samt av antalet syskon under 18 år. Dessutom kan hänsyn tas till "särskilda personliga förhållanden", t. ex. makes inkomst (för gifta elever), föräldrarnas ålder, vad det gäller deras behållna förmögenhet osv. Olika stipendiebelopp (75 resp. 100 kr. per månad) utgår för yngre resp. äldre elever. Åldersgränsen går vid 18 år.

Enligt behovsskalorna för de statliga stipendierna reduceras stipendiebeloppen för omyndiga elever redan vid en beskattningsbar föräldrainkomst av 2 250 kr., ytterligare en gång vid 2 650 kr. osv. För vuxna elever börjar reduceringarna vid 10 930 kr. beskattningsbar föräldrainkomst (allt enligt 1960/61 års behovstabeller). Varje reducering avser 10—15 kr. av det maximala stipendiebeloppet, dvs. 100 kr. per månad för äldre och 75 kr. per månad för yngre elever.

Det måste anses fullt klart, att de reduceringsgränser, som tillämpas för t. ex. minderåriga elever, inte på något sätt överensstämmer med föräldrarnas möjligheter att lämna bidrag till sina barns studier. För vuxna elever kan starkt ifrågasättas om deras stipendier över huvud taget bör vara beroende av föräldrarnas inkomster, i varje fall på den nivå som nuvarande normer föreskriver.

Än mer orättvisa ter sig dock reglerna för stipendiebeloppens beroende av föräldrarnas behållna förmögenhet. Där inträder reduceringsgränsen enligt 1960/61 års behovstabell vid 34 001 kr. för elev med ett syskon under 18 år och vid 75 001 kr. för elev med nio syskon under samma åldersgräns. Däremot tas ingen hänsyn till om eleven har syskon över 18 år, även om de fortfarande går i skola eller i övrigt är beroende av föräldrarna.

Vare sig denna förmögenhet föreligger i form av eget hem eller i form av egen rörelse torde den inte ge möjligheter till det extra föräldrastöd till barnens utbildning som stipendiereglerna förutsätter. Dessutom tillkommer att förmögenhetsbelopp av denna storleksordning normalt inte bör betraktas som något annat än en fond för föräldrarnas "självpensionering". Någon diskontering i framtida arv kan i dessa fall därför inte anses berättigad. I den mån föräldraförmögenheten skall anses avgörande bör alltså reduceringsgränserna höjas.

Det synes vidare oskäligt att elevernas eventuellt egna disponibla kapital från och med 5 001 kr. skall behöva utgöra en reduceringsgrund för stipendier till den grundutbildning det här är fråga om. Ofta torde detta kapital vara avsett

och väl behövt för fortsatt yrkesutbildning, varför en höjning av 5 000-kronorsgränsen måste prövas.

Av avgörande betydelse för vuxna, självförsörjande elevers möjligheter är i första hand den studerandes egen ekonomiska situation, inte föräldrarnas, och särskilt när eleverna en längre tid varit ute i förvärvslivet och i många fall redan är gifta, måste beroendet av föräldrarna helt sägas ha upphört.

De möjligheter man inom ramen för nuvarande regler har att ta hänsyn till "särskilda personliga förhållanden" torde inte på ett tillfredsställande sätt uppväga de negativa verkningarna på stipendiernas storlek av t. ex. behovsgrunden "föräldrarnas behållna förmögenhet". För båda kategorierna studerande — för såväl yngre som äldre elever — synes alltså beroendet av föräldrarnas ekonomiska situation för stipendiebeloppens storlek vara alltför stort. För äldre elever gäller detta främst förmögenhetsgränsen, för yngre elever både inkomst- och förmögenhetsgränserna.

En översyn av dessa stödformer måste således anses väl motiverad. Därvid bör som ovan nämnts speciellt de äldre, självförsörjande elevernas situation särskilt beaktas. Likaså bör prövas i vad mån stipendier och andra stödformer bör komma i fråga för utbildning i form av s. k. obetald praktikanttjänstgöring. Det är vidare önskvärt att de olika stödformerna samordnas i största möjliga utsträckning i syfte att vinna administrativa förenklingar. Vi föreslår att riksdagen anhåller om skyndsam utredning i här angivna syften. Då studiesociala utredningen enligt sina direktiv ej har att befatta sig med dessa spörsmål torde utredningsarbetet böra genomföras av särskilda sakkunniga.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam översyn av formerna för studiestöd till elever inom det lägre undervisningsväsendet i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1962

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson
i Sundborn

Nils G. Hansson
i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson
i Stenkyrka

Gustaf Svensson
i Vä